

30^{ος} Διαγωνισμός Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Σχεδιάγραμμα απάντησης εξεταζόμενου μαθήματος « Οργάνωση και Λειτουργία του Κράτους

Κληρωθέν θέμα

«Οι θεμελιώδεις αρχές του ισχύοντος ελληνικού συντάγματος και εκλογικό σύστημα»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

-Σύντομη αναφορά στον χαρακτήρα του πολιτεύματος ως προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας (αρ.1 παρ.1 Σ) και της αρχής της διάκρισης των λειτουργιών (αρ.26 Σ).

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ:

-Η δημοκρατική αρχή - Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία

-Πηγή της εξουσίας είναι ο λαός (με την πολιτική του έννοια).Σκοπός της εξουσίας είναι το συμφέρον του λαού και του έθνους. Ο τρόπος που ασκείται η εξουσία ορίζεται από το σύνταγμα.

-Ο λαός αποτελεί τη μόνη και ενιαία πηγή της κρατικής εξουσίας ενώ κάθε άλλη εξουσία εντός της πολιτείας είναι δοτή αφού απορρέει από τον μοναδικό φορέα δηλ. το λαό ως πηγή εξουσίας.

-Η δημοκρατική αρχή καθίσταται προσδιοριστικός παράγοντας για την άσκηση της κρατικής εξουσίας.

-Η κρατική εξουσία δεν αρκεί να πηγάζει από τον λαό και να ασκείται από αυτόν αλλά θα πρέπει να υπηρετεί λειτουργικά τον λαό.

-Η ειδικότερη μορφή δημοκρατίας που καθορίζεται και ρυθμίζεται από το Σύνταγμα, δηλαδή η μορφή του πολιτεύματος, είναι το κοινοβουλευτικό προεδρευόμενο σύστημα. Η ταυτότητα του πολιτεύματος μας δείχνει και τι σημαίνει πολίτευμα. Συγκεκριμένα, είναι ο τρόπος οργάνωσης της κρατικής εξουσίας, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο αυτή ασκείται, δηλαδή το εύρος των εξουσιών των οργάνων του κράτους. Η έννοια «πολίτευμα» περιλαμβάνει τις αρχές, τους κανόνες και τις πρακτικές που καθορίζουν τόσο τον θεμελιώδη τρόπο σύνταξης μίας πολιτείας όσο και τον τρόπο κατανομής των εξουσιών που απορρέουν από αυτήν στις συντεταγμένες εξουσίες, δηλαδή τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική.

-Η λαϊκή κυριαρχία ως θεμέλιο του πολιτεύματος (ανάλυση)

-Στα πλαίσια του σύγχρονου κράτους δικαίου και του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος όλοι οι πολίτες είναι ίσοι και ελεύθεροι μεταξύ τους ενώ απολαμβάνουν τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (εκλέγειν και εκλέγεσθαι) έχουν πλήρη πρόσβαση και έλεγχο της εξουσίας.

-Η λαϊκή κυριαρχία κατοχυρώνει το δικαίωμα του λαού να ανατρέψει αυτούς που τον κυβερνούν σε περίπτωση που κάνουν κατάχρηση της εξουσίας τους.

-Η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας εξειδικεύεται σε επιμέρους διατάξεις του Συντάγματος, μέσω των οποίων νοηματοδοτείται προσλαμβάνοντας το χαρακτηριστικό της περιεχόμενο.

Οι διατάξεις αυτές είναι:

- Η διενέργεια εκλογών ανά τακτά χρονικά διαστήματα, με άμεση, μυστική και καθολική ψηφοφορία (άρθρο 51 § 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 53 § 1 και το άρθρο 55 παρ.1).
- Το δημοψήφισμα (άρθρο 44 § 2).
- Η συμμετοχή του εκλογικού σώματος, με την παρεμβολή γενικών βουλευτικών εκλογών, στη διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος (άρθρο 110 § 2).
- Το δικαίωμα ίδρυσης (και συμμετοχής) πολιτικών κομμάτων (άρθρο 29).
- Οι ατομικές ελευθερίες συλλογικής δράσης: η ελευθερία της συνάθροισης (άρθρο 11), η ελευθερία της συνένωσης (άρθρο 12) και η συνδικαλιστική ελευθερία (άρθρο 23). Επίσης, οι ελευθερίες που εξασφαλίζουν την ελεύθερη διαμόρφωση του πολιτικού φρονήματος και συμβάλλουν στην διαμόρφωση του πολιτικού πλουραλισμού, όπως η ελευθερία της γνώμης και του τύπου (άρθρο 14), το δικαίωμα πληροφόρησης (άρθρο 5Α).

• Η διά εκλογών ανάδειξη των αιρετών οργάνων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

-Η αντιπροσωπευτική αρχή στο Σύνταγμα (ανάλυση)

Σε μίαν αντιπροσωπευτική δημοκρατία, όπως είναι η ελληνική αλλά και όλες πλέον σήμερα οι δημοκρατίες στον πλανήτη, το ανώτατο όργανο του κράτους, που είναι ο λαός, ασκεί την εξουσία του με τις εκλογές. Με αυτές, το εκλογικό σώμα επιλέγει τους αντιπροσώπους του οι οποίοι, για όλη τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου, θα ασκήσουν όλες εκείνες τις αρμοδιότητες που προβλέπουν το Σύνταγμα, ο Κανονισμός της Βουλής και οι νόμοι.

- Η οργάνωση της πολιτικής εξουσίας βασίζεται κατά κανόνα όχι στην άμεση άσκηση της λαϊκής κυριαρχίας από το λαό αλλά στην έμμεση δηλ. μέσω αιρετών οργάνων με χρονικά περιορισμένη θητεία.

Χαρακτηριστικά της αντιπροσωπευτικής αρχής.

- Ύπαρξη αντιπροσωπευτικού σώματος (Βουλή) που αναδεικνύεται περιοδικά με εκλογή και έχει αποφασιστικές αρμοδιότητες.

- Περιοδική ανανέωση της πολιτικής εντολής μέσω του πολυκομματισμού.

- Αναλογικός χαρακτήρας του εκλογικού συστήματος. Ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας των πολιτικών διαδικασιών και αποφάσεων αναγνωρίζεται ως μια από τις βασικές πηγές νομιμοποίησης της πολιτικής εξουσίας.

-Στοιχεία της αντιπροσωπευτικής αρχής (ανάλυση)

Πρώτο και κυριότερο στοιχείο της αντιπροσωπευτικής αρχής είναι σαφώς η ύπαρξη αντιπροσωπευτικού σώματος, δηλαδή Βουλής, η οποία μάλιστα αναδεικνύεται περιοδικά και έχει νομοθετικές αρμοδιότητες.

Στο ελληνικό Σύνταγμα, η αντιπροσωπευτική αρχή τυποποιείται μέσα από τα άρθρα 53 §§1, 2, 3 και 60 §1, όπου αντίστοιχα θεσπίζονται οι περιοδικές εκλογές, η αντιπροσώπευση του έθνους διά των βουλευτών, η άμεση και καθολική ψηφοφορία και το απεριόριστο δικαίωμα γνώμης και ψήφου των βουλευτών κατά συνείδηση.

Συνταγματική κατοχύρωση:

Άρ.1 Μορφή του πολιτεύματος

Άρ. 51 Εκλογικό δικαίωμα -Αρχές ψηφοφορίας

Άρ.53 Περιοδική εκλογή των Βουλευτών

Άρ.54 Εκλογικό σύστημα

Άρ.60 Απεριόριστο δικαίωμα γνώμης των βουλευτών

Άρ.110 Παρεμβολή βουλευτικών εκλογών μεταξύ αρχικής απόφασης και τελικής απόφασης για συνταγματική αναθεώρηση

Αρ.41 Θέσπιση προϋποθέσεων διάλυση της Βουλής με πρόταση της κυβέρνησης για ανανέωση της λαϊκής εντολής προκειμένου να αντιμετωπιστεί εθνικό θέμα.

-Η κοινοβουλευτική αρχή (ανάλυση)

Η κοινοβουλευτική αρχή, όπως και η αντιπροσωπευτική, της οποίας αποτελεί εξέλιξη, ανήκει στη μορφή του ελληνικού πολιτεύματος, όπως αυτή κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 1 §1 Σ και προστατεύεται από κάθε αναθεωρητικό διάβημα, σύμφωνα με το άρθρο 110 §1 Σ. Η κοινοβουλευτική αρχή, αποτελεί μετεξέλιξη της αντιπροσωπευτικής αρχής.

-Στο ελληνικό πολίτευμα, η κοινοβουλευτική αρχή είναι ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίο η Κυβέρνηση που διορίζεται από τον αρχηγό του κράτους, πρέπει να διαθέτει την εμπιστοσύνη της Βουλής από την οποία και εξαρτάται.

-Την κοινοβουλευτική αρχή την υιοθετεί το Σύνταγμα μας μέσα από την καθιέρωση της ψήφου εμπιστοσύνης και δυσπιστίας (άρθρο 84 Σ), μέσα από τη δυνατότητα ελέγχου της ποινικής ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης (άρθρο 86 Σ) και μέσα από την κατοχύρωση της αρχής της δεδηλωμένης, στο άρθρο 37 § 2 Σ. Η αρχή της δεδηλωμένης η οποία αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση της κοινοβουλευτικής αρχής, αποτελεί τον κανόνα σύμφωνα με τον οποίο ο αρχηγός του κράτους δεσμεύεται να διορίσει ως πρωθυπουργό, εκείνον που του υποδεικνύει η πλειοψηφία της Βουλής.

-Αρχή της προεδρευόμενης δημοκρατίας (ανάλυση)

-Έχει διπλή σημασία αφενός γιατί διακρίνεται από την προεδρική και από τη βασιλευομένη. Στην Ελλάδα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από τη βουλή ενώ πχ. στην Γερμανία εκλέγονται από ειδικό σώμα εκλεκτόρων.

-Η αρχή του πολυκομματισμού (ανάλυση)

-Η ελεύθερη ύπαρξη και λειτουργία των πολιτικών κομμάτων ανήκει στο περιεχόμενο της δημοκρατικής αρχής και συνιστά την αρχή του πολυκομματισμού. Επίσης, θεμελιώδης αρχή είναι και η ελεύθερη ίδρυση και δράση των πολιτικών κομμάτων. Με άλλα λόγια, η θεσμική διαρρύθμιση της λειτουργίας του κοινοβουλευτικού συστήματος προϋποθέτει τη λειτουργία κομμάτων, δεδομένου ότι το κόμμα λειτουργεί ως μηχανισμός

-Λειτουργική αποστολή των πολιτικών κομμάτων είναι η προαγωγή του ιδιώτη σε ενεργό πολίτη δηλ. η δημιουργία των πραγματικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων για τη συμμετοχή του πολίτη στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης.

Αρ.29 Π1 (Ελευθερία στη δράση των πολιτικών κομμάτων). Βασική αποστολή του πολιτικού κόμματος είναι η πολιτική οργάνωση και η άρθρωση της λαϊκής κυριαρχίας με την ενεργοποίηση του πολίτη μέσα από τις κομματικές διαδικασίες.

Η κατοχύρωση του πολίτη εξασφαλίζεται μέσω των εξής ρυθμίσεων:

1. εσωκομματική δημοκρατία
2. ελεύθερος κομματικός ανταγωνισμός κάτω από ίσες προϋποθέσεις
3. κρατική χρηματοδότηση των κομμάτων
4. αναλογική εκλογική νομοθεσία

-Κοινοβουλευτικό σύστημα και κόμματα

Όπως προκύπτει και από το άρθρο 37 Σ, όλο το σύστημα σχηματισμού της Κυβέρνησης στηρίζεται στον θεσμό του πολιτικού κόμματος.

-Το εκλογικό σύστημα

Εκλογικό σύστημα είναι η μέθοδος μετατροπής των ψήφων σε έδρες. Δηλαδή με ποιόν τρόπο η βούληση του εκλογικού σώματος, που εκφράστηκε στις εκλογές με την ψήφο των εκλογέων θα μεταφραστεί σε κατανομή των βουλευτικών εδρών. Υπάρχουν πολλά εκλογικά συστήματα και πολύ περισσότερες παραλλαγές τους. Τα δύο βασικά, πάντως, συστήματα είναι το πλειοψηφικό (κατ' αυτό, σε κάθε εκλογική περιφέρεια εκλέγεται ο συνδυασμός ή ο υποψήφιος που λαμβάνει την πλειοψηφία των ψήφων) και το αναλογικό (κατά το οποίο οι έδρες κάθε εκλογικής περιφέρειας κατανέμονται στους συνδυασμούς και στους μεμονωμένους υποψηφίους ανάλογα με τις ψήφους που έλαβαν). Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το αναθεωρημένο άρθρο 54 παρ. 1 του Συντάγματος, το εκλογικό σύστημα ορίζεται με νόμο που ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές, εκτός εάν προβλέπεται η ισχύς του άμεσα από τις επόμενες εκλογές με ρητή διάταξη που ψηφίζεται με την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών. Κάθε ένσταση που αναφέρεται σε εκλογική παράβαση κατά τις βουλευτικές εκλογές εκδικάζεται από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (άρθρα 58 και 100 του Συντάγματος).

-Άρθρο 54 Σ

***1. Το εκλογικό σύστημα και οι εκλογικές περιφέρειες ορίζονται με νόμο που ισχύει από τις μεθεπόμενες εκλογές, εκτός και αν προβλέπεται η ισχύς του άμεσα από τις επόμενες εκλογές με ρητή διάταξη που ψηφίζεται με την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών.*

-Τα είδη των εκλογικών συστημάτων.

-Τα εκλογικά συστήματα διακρίνονται σε **τρία** είδη.

-Το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα,

- Το αναλογικό εκλογικό σύστημα (απλή αναλογική)

-Το μικτό εκλογικό σύστημα, ως συνδυασμού αυτών των δυο.

-Το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα είναι το σύστημα εκείνο κατά το οποίο εκλέγεται ο συνδυασμός ή ο υποψήφιος ο οποίος λαμβάνει την πλειοψηφία των ψήφων, δηλαδή αυτός που έχει κερδίσει τις περισσότερες ψήφους. Όπως είναι εμφανές το σύστημα αυτό στηρίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας. Με άλλα λόγια ευνοεί, εκλέγει, προτιμά αυτόν που είναι πρώτος σε σύγκριση με τους άλλους, κάτι το οποίο βέβαια προσδιορίζεται από τον αριθμό των ψήφων που έχει συγκεντρώσει. Στο πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα οι εκλογικές περιφέρειες μπορούν να είναι πολυεδρικές ή μονοεδρικές. Οι μονοεδρικές θα πρέπει και είναι συνήθως ο κανόνας στις χώρες στις οποίες εμφανίζεται αυτός ο τύπος εκλογικού συστήματος.

-Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος.

-Πλεονεκτήματα: Δεδομένης της αναγκαιότητας της αρχής της πλειοψηφίας το εκλογικό σώμα διαμορφώνει μια ξεκάθαρη εικόνα των δυνάμει κυβερνητικών κομμάτων και κατ' αυτό

τον τρόπο ευνοείται ο αγώνας μεταξύ δύο μεγάλων κομμάτων. Κατά συνέπεια υπάρχουν μονοκομματικές κυβερνήσεις και συνθέσεις του κοινοβουλίου. Τα πλειοψηφικά συστήματα προσφέρουν σταθερές κυβερνήσεις καθώς διαθέτουν την εμπιστοσύνη του μεγαλύτερου μέρους του λαού και φυσικά σταθερότητα καθώς στο μέτρο που οι λαϊκές θελήσεις διαμορφώνουν και εντοπίζουν το κοινό στοιχείο τους μέσα από την επιλογή ενός δυνάμει κυβερνητικού κόμματος και δεδομένου ότι ένα κόμμα έχει συνήθως τον έλεγχο της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, είναι δύσκολο να πέσει εξαιτίας διαιρέσεων και εσωτερικών τριβών.

-Μειονεκτήματα: Το πλειοψηφικό σύστημα παρότι προσφέρει σταθερές και ισχυρές κυβερνήσεις παρουσιάζει κατ' αρχάς ένα πολύ σοβαρό μειονέκτημα το οποίο αποτελεί την πηγή όλων των άλλων. Το μειονέκτημα αυτό είναι πως αποκλείεται η εκπροσώπηση των μειοψηφιών. Κατ' αυτό τον τρόπο στο κοινοβούλιο δεδομένου ότι ένα μόνο κόμμα ελέγχει την πλειοψηφία δεν υπάρχει πλουραλισμός. Οι επιθυμίες και οι προτιμήσεις του λαού παραμορφώνονται υπό την αναγκαιότητα της ύπαρξης πλειοψηφίας και τα συμφέροντά τους εναποτίθενται σε δύο μεγάλα κόμματα που έχουν την πιθανότητα να εκλεγούν. Οι επιλογές τους λοιπόν είναι περιορισμένες.

-Το αναλογικό εκλογικό σύστημα (απλή αναλογική): είναι το σύστημα κατά το οποίο ο κάθε συνδυασμός ή ο υποψήφιος λαμβάνει τις βουλευτικές έδρες ανάλογα με τον αριθμό των ψήφων που έχει κερδίσει από την εκλογική διαδικασία. Με άλλα λόγια ο αριθμός των εδρών του κάθε κόμματος θα πρέπει να είναι ίσος με τον αριθμό των ψήφων του. Συνεπάγεται, λοιπόν, πως το σύστημα αυτό στηρίζεται στην αρχή της αναλογίας. Στο αναλογικό εκλογικό σύστημα είναι δυνατόν η ίδια η επικράτεια να αποτελεί μια ενιαία εκλογική περιφέρεια ή να χωρίζεται σε πολυεδρικές εκλογικές. Στο αναλογικό εκλογικό σύστημα δεν νοούνται μονοεδρικές εκλογικές περιφέρειες.

-Μειονεκτήματα: Το αναλογικό εκλογικό σύστημα εμφανίζει καταρχάς το μειονέκτημα πως η δημιουργία σταθερής και ισχυρής κυβέρνησης είναι δύσκολη υπόθεση όπως και σε πολλές περιπτώσεις η δημιουργία αυτοδύναμης κυβέρνησης. Άρα υφίσταται κίνδυνος ακυβερνησίας.

-Πλεονεκτήματα: Η αντιπροσώπευση βρίσκεται στο μέγιστο βαθμό ενώ οι κυβερνήσεις συνεργασίας ίσως να αποτελούν μια εγγύηση για αλληλοέλεγχο και άρα μείωση της διαφθοράς και του πελατειακού συστήματος.

-Ενισχυμένη αναλογική(μικτό σύστημα):Τα μικτά εκλογικά συστήματα δεν αποτελούν διαφορετικό είδος εκλογικού συστήματος αλλά όπως είναι εμφανές από την ονομασία τους αποτελούν μίξη, δηλαδή συνένωση των δύο κυρίαρχων εκλογικών συστημάτων, του πλειοψηφικού και του αναλογικού συστήματος. Δημιουργήθηκαν με σκοπό να εξαλειφθούν τα μειονεκτήματα που προκαλούνται από την αμιγή εφαρμογή του αναλογικού και του πλειοψηφικού συστήματος και κατ' αυτό τον τρόπο να δημιουργηθεί περισσότερη ισορροπία στην εκπροσώπηση. Σε πολλές χώρες του κόσμου ισχύουν μικτά αναλογικά συστήματα.

-Στην Ελλάδα ισχύει η ενισχυμένη αναλογική, που είναι ένα είδος μικτού αναλογικού συστήματος. Εφόσον το πρώτο κόμμα, έχει λάβει ποσοστό μεγαλύτερο ή ίσο του 25% των έγκυρων ψηφοδελτίων, τότε λαμβάνει μπόνους 20 έδρες, ενώ οι υπόλοιπες 280 έδρες κατανέμονται αναλογικά μεταξύ των δικαιούμενων εδρών κομμάτων. Από το 25% και μετά, για κάθε 0,5% το πρώτο κόμμα θα παίρνει επιπλέον μπόνους μία έδρα, ενώ το μέγιστο των 50 εδρών θα λαμβάνει εάν το ποσοστό του είναι στο 40%. Τα ανωτέρω ισχύουν και σε περίπτωση συνασπισμού κομμάτων, εφόσον ο μέσος όρος της δύναμης των κομμάτων που τον απαρτίζουν είναι μεγαλύτερος από την δύναμη του αυτοτελούς κόμματος, που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εγκύρων ψηφοδελτίων. Οι υπόλοιπες έδρες έως τις 300 (πλην του μπόνους), κατανέμονται αναλογικά, ανάμεσα στα κόμματα που θα υπερβούν το πλαφόν του 3%.

-Με το μηχανισμό αυτό, η αυτοδυναμία του πρώτου κόμματος εξαρτάται από δύο και μόνο μεταβλητές: από το ποσοστό του πρώτου και από το αθροιστικό ποσοστό των εκτός Βουλής. Όσο μεγαλώνει το ποσοστό των εκτός Βουλής, τόσο χαμηλώνει ο πήχης της αυτοδυναμίας.

-Η ενισχυμένη αναλογική συμβάλλει, εν πολλοίς, στο σχηματισμό σταθερών και αυτοδύναμων μονοκομματικών κυβερνήσεων μακράς πνοής και πιο αποτελεσματικών συνάμα, γιατί, εκτός των άλλων, παρέχει τη δυνατότητα να λαμβάνονται, άμεσα και χωρίς κωλυσιεργία, γρήγορες αποφάσεις, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις.

-Ενώ διατηρείται σε σημαντικό βαθμό ο αναλογικός χαρακτήρας του εκλογικού συστήματος καθότι ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας των πολιτικών διαδικασιών και αποφάσεων αναγνωρίζεται ως μια από τις βασικές πηγές νομιμοποίησης της πολιτικής εξουσίας.

-Άρα συνδυάζει τα πλεονεκτήματα των άλλων δύο ειδών εκλογικών συστημάτων δηλαδή την κυβερνησιμότητα και την αντιπροσωπευτικότητα. Στην χώρα μας ισχύει τα περισσότερα χρόνια της μεταπολίτευσης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

-Τα εκλογικά συστήματα αποτελούν βασικό στοιχείο της σύγχρονης δημοκρατίας, καθώς μέσω αυτών οι ψήφοι μεταφράζονται σε βουλευτικές έδρες.

Με το ισχύων εκλογικό σύστημα φαίνεται να επιτυγχάνεται η εξεύρεση μιας κοινής συνισταμένης ανάμεσα στην αναλογικότητα εκπροσώπησης που εδόθη με τη λαϊκή εντολή, την εκλογική δύναμη και την κυβερνητική σταθερότητα και άρα την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος.